

EN AGITATOR
KOMMER
TILL KLUBBEN

*"Han var sträng i talarstolen, han skildrade
det nuvarande samhället med Dantes färger
ur Skärseld och Helvete. . ."*

UR REBELLERNA, TREDJE DELEN
DEN STORA STRIDEN

Ja, det gick verkligen raskt framåt för klubben. Nu hade man i köpingen kafé Flamman färdigt, tapetserat med eldröda tapeter, prytt med August Palms, Brantings, Sterkys, Axel Danielssons, Lasalles och Karl Marx' porträtt i breda ramar. Mellan porträtten hängde symboliska tavlor ur proletariats frihetstrider. Ovan dörren satt den frygiska mössan med en krans vykort omkring med porträtt och sentenser av K. G. Ossian, Per Algot, Zackris Hogland, Adrian, Klas Brand, Gustav Blom, Birger Vesterström och andra de ungas ledare. I det innersta rummet, kallat »Det allra heligaste» hängde en stor tavla föreställande »Kommunardernas arkebusering», och där höllo Filarn och Knallen sina krigsråd med talare, agitatorer och klubbens styrelse.

Även en fackförening hade bildats. Ännu var den icke så stark som klubben, ty alla fruktade avsked. Bassadör var ordförande och Pung-Göran var sekreterare. Ja, Pung-Göran och Lisa Jugga voro också vid Storbruket. »Endast dom som tillbad Gud och djävulen stannade i den öde hyn», hade Masis Knosis sagt. Han hade också flyttat, hästbytarn, ner till bruket. Ja, det hade gått för Juggas som för alla de andra till slut. Inte kunde en bonde i längden fria sin gård från bolagen. En dag kommo väl bolagsherrarna och togo trots Karl IX:s papper Juggasgården från Juggasläkten. Gubben Jugga lämnade icke gården, han satt där, tills vräkningsmännen buro ut honom. Där stod han sen hela natten och såg på, hur hans fäders gård revs ner, och när morgonsolen brann över Lejbergsskallen, stöp han som en stock. Nå, gubben var gammal, skulle ändå snart dött; bolaget ville bekosta begravningen, men Lisa Jugga sa nej. Sen fick det bära åstad till bruket. Ja, Lisa Jugga sjöng och var glad, hon hade ju sin man i alla fall, och Anna Jugga, modern, var glad att få komma till Kristoff. Men hon kunde inte förstå socialismen och klubben. Ja, hon var inte emot den, men hon höll före, att de där yttre tingen

överskattades, nej, man måste själv bära lycka och olycka, hårda ut, ty det fanns inga genvägar till själens ro. Men det finge de väl erfara så småningom. Inte värt att motsäga dem, åh nej, hon visste, att en var lär blott av sig själv och av egna erfarenheter.

Ett bibliotek hade klubben också skaffat, sabligt bus-siga böcker, som Ville Dybojs sa. Det var Engels »Från utopi till vetenskap», August Palms »En agitators minnen», Brantings »Socialdemokratiens århundrade», Bellamys »En återblick», Axel Danielssons »Samlade skrifter», Ossian Nilssons »Hedningar» och »Örnen», Krapotkins »Kampen för brödet» och åtskilliga andra. Klubbisterna kastade sig som glupande vargar över böckerna. Det drogs lott om, i vilken tur och ordning böckerna skulle vandra mellan medlemmarna. Det dröjde inte länge innan böckerna voro tjocka och svarta som tjärpapp och snuspapper. De bästa styckena skrevos av, ack Gud fader, hur dessa böcker tummades, vättes och diskuterades. Flammans tre serveringsrum voro kvällar och nätter fulla av arbetare, som pratade socialism och anarkism, fackföreningsrörelse och parti, åh inte ens kärleken och äkten-skapet i framtidsstaten glömdes, nej inte ens Vår herres detroniserade ställning och djävulens kringiskurna kompetens undgingo sin allsidiga belysning. Och mitt i ringen av de surrande och trätande lagen i moln av piprök och kaffeos från köket tronade i allt sitt majestät änkan Godou, görande sina förnumstiga reflexioner och försonande Gud och Marx, medan Knallen med en belåten inspektors glada min vandrade ur rum i rum med svagdricksbuteljer, kaffekoppar, cigarretter och marxistisk visdom i en behaglig blandning på brickor och fat.

En kväll, just som diskussionerna voro som livligast och tobaksröken fördunklade fotogenlamporna, öppnades dörren och en ung man, svart som polarnatten och klädd i en underlig tjusig kostym träder in. En väldig hatt nästan slök hans magra ansikte och dolde de blixtrande ögonen, som förtrollat så många klubb-flickas hjärta. En fladdrande lång röd knythalsduk

bredde sig över hans bröst, som han med ett lätt koketteri höjde och sänkte under djupa andetag. Ett silkesbälte med rosigt mönster och silverspänne höll uppe ett par vida sjömansbyxor, och över axlarna hängde en blå regnkappa, i vilken han ibland slöt in hela sin figur alldeles som Karl Moor och Garibaldi göra på de gamla trycken.

Allas blickar riktades mot dörren och ett sus lopp genom rummen: Kansas Jack. Sorlet dämpades. Ja, det var den beryktade Kansas. Vem kände inte Kansas, ungdomsagitatorn från Göteborg? Han var snickare, men ingen visste, att han var snickare. Somliga trodde, att han var skräddare för den tjusiga rövar-kappans skull, andra att han hade varit cowboy i Amerika, för hattens och livbältets skull. Det troligaste syntes mången vara, att han var en revolutionär kaukasisk prins, en gång kanske rymd från Sibirien, med sina blixtrande ögon och sitt långa svarta hår. Kansas svepte Flamman i en halvsluten glidande blick, tog oändligt sakta av sig den bredbrättade hatten med jägarfjädersn, log ett strålände, triumferande leende, slog ut med handen, satte den i bröstet, höjde sig som en fältherre och yttrade:

— God afton, tappra kamrater!

Ah, han kunde konsten att ta sitt folk! Ett sorl av beundran gick genom rummen, klubblickorna skoc-kade sig i ett hörn. Men änkan Godou sprang fram, tog Kansas i sin breda famn, och ropade med hög röst:

— Välkommen Marått!

Ja, han hölls för att vara ungdomsrörelsens Marat, inte bara därför att han saknade varje medtävlare i konsten att läsa Ossians älskade dikt om Marat — ah ingen kunde som han med salig vällust läsa »Voilà, här är fullt upp med nackar, voilà låt maskinen få mat» — nej, hans ansikte var verkligen en kopia av den franska revolutionens tragiske son. Och likväl var Kansas ingen särskilt blodtörstig revolutionär. Han var sträng i talarstolen, han skildrade det nuvarande samhället med Dantes färger ur Skärseld och Helvete, men kommen ned från tribunen var han en mild, älsk-

värd, leende yngling, som ingen klubb flicka från sjutton till sjuttio år kunde motstå. Han beskylldes för att vara en oemotståndlig Don Juan, som aldrig fått avslag på vad gunst han begärde, men i verkligheten var han en trofast dyrkare av sin lilla fästmö i Majorerna i staden vid Göta älv.

Efter Kansas följde två kamrater, släpande på en jättelik koffert. De arma pojkarna dignade under bördan. Vad tusan hade han i kofferten, tänkte klubbisterna.

— Har Kansas själve Baumgarten i lådan? bubb-lade det ur skräddarn.

Ah nej, så väl är det inte, menade Kansas. Men gift åt Baumgarten, äkta socialistisk arsenik hade han. Och så slog han upp locket och visade med en inbjudande gest en väldig hop broschyrer, flygblad, vykort och böcker. Kansas började genast kommersen. Han var en god affärsman. Han slog genast ned på Filarn, som han med den kommersiella intuitionens skarpblick fann vara det bästa offret, en man som icke kunde vägra att köpa av hans varor. Ja, Filarn köpte en broschyr och ett dussin vykort med bilder av de socialistiska kämparna. Sen gick Kansas från man till man från kvinna till kvinna — ingen undgick hans gift. Var det någon som saknade de fattiga ören en broschyr kostade, vädjade Kansas med ett oemotståndligt leende till grannen att låna kamraten, så att även denne kunde köpa dessa »de härligaste upprorsskrifter, som sett dagen efter profeten Esajas, aposteln Johannes, slaven Spartacus, Savonarola, Marat och Lasalle». Han gjorde glänsande affärer. Han sände ut hela grupper av klubbister att hemsöka gatornas flanörer och krogens kunder. Ah, det står i Skriften, att vi skola nödga dem att komma! När natten bröt in, hade Kansas kofferten tömd, och han satte sig att med välbehag räkna sitt silver. Han satte in varje öre på sin sparbanksbok. Han var mån om räntan. Man sade, att Kansas var snål. Kansas brukade svara med en förebrående blick:

— Jag är sparsam, icke snål; jag super icke, röker icke, går icke till flickor; jag sparar mina slantar för

att kunna trycka ännu flera skrifter, utså än mera socialistiskt gift. Om alla vore sparsamma, om alla sprede ut detta hälsosamma gift, hur mycket fortare skulle inte proletariatet segra!

Och följande afton stod Kansas i talarstolen:

— All historia är en historia om klasskamp. Dessa få ord av Marx förklara i blixtbelysning mänsklighetens flertusenåriga kamp. I antikens Grekland och Rom kämpade slaverna mot patricierna. Fram till franska revolutionen stod striden med feodalherrarnas husbondevælde och livegenskapen, då tredje ståndet kämpade för sin frihet. I det nuvarande borgerliga klass-samhället står striden mellan arbetsköpare och våra dagars egendomslösa proletariat. Friheten att svälta ihjäl är den enda okränkbara frihet, som den härskande klassen medger. Det dånar ur djupen! Resningen nalkas! Det kapitalistiska samhället måste betraktas såsom ett led i den ekonomiska utvecklingen, och socialismen är den konsekventa fortsättningen och framträder med historisk nödvändighet. Därför fram för socialismen, som är ljus och frihet! Ljus över landet, det är det vi vill! Men då få vi inte lämna folket kvar i vidskepelsens och okunnighetens förpestade sumpmarker, där slöhetens giftiga dimmor skymmer fjärrsynen. Nej, låt oss börja en mäktig agitation, som leder folket uppåt och framåt mot socialismens ideal! Låtom oss utvidga skaldemaningen mot kyrkan att gälla hela det tyranniska klassamhället.

Upp till korståg alla, alla
 upp till heligt krig
 förr må ingen vila sig
 förrn vi sett dig falla.

Nå, Kansas tyckte om applåder, och han fick i rikligt mått. Med en hållning som Napoleon vid Austerlitz njöt han i fulla drag av sin seger. Varefter han åter med en utomordentlig energi kastade sig på affärerna. En ny kista socialistisk litteratur hade han nyss fått från stationen.

— Köp den socialistiska profeten Engels storslagna verk! Öppna det socialistiska framtidsrikets portar för den arme trälen! Krapotkins, den ädle ryske anarkistiske furstens glänsande bibel: Kampen för brödet, kan icke läsas utan ymniga tårar och rörelse av ädel harm. August Strindbergs Röda Rummet, mästerverket par preference, skrivet med pennan doppad i satirens svarta blod. Köp, innan dessa storslagna böcker äro slut!

Åt dem, som ej hade råd att köpa böcker, bjöd han »vykort med porträtt av alla tiders rebeller från Spartacus till Adrian Larsson». Kansas hade bilder även av »de ädla rövarhövdingarna Jesus av Nasaret, Wilhelm Tell, Thomas Münzer och Garibaldi» samt ett försvarligt lager av demonstrationssköldar, I. O. G. T-nålar, Verdandibroscher och röda bordsflaggor. Ingen kunde sälja som Kansas; han var de socialistiska förlagens störste, punktligaste och säkraste kund, genial när det gällde att sprida socialismens urkunder och attributer. En gång fick han en gumma att vandra en halv mil hem efter en krona till Bellamys »Återblick». Kansas hade upplyst, att boken in i minsta detalj skildrade, hur världen skulle se ut år 2000, och som gumman hade för sig, att Kristi tillkommelse skulle ske vid den tiden, så vandrade hon en god mil fram och åter, ty den boken skulle hon ha, kosta vad det ville.

Hur sparsam Kansas var, hade han ett gott hjärta. Han tog ofta med sig gamla trasiga gubbar, luffare och tiggare in på matställena och bjöd dem på mjölk och bröd, pumpade dem sorgfälligt på deras levnadssagor och skrev rörande historier om dem i arbetarpressen. Ja, han drog sig icke ens för att sova på lusiga natt-härbärgen och ruckliga sjömanshem i storstädernas gränder för att på ett verklighetstroget sätt kunna skildra för sina åhörare det kapitalistiska samhällets mörkaste sidor. Han hade den äkta berättarglädjen och sparade icke på de grälla färgerna. Icke sällan kunde han få ett helt auditorium att snyfta av medlidande och skälva av harm. Han var också skicklig i

att forma drastiska slagord. Nu hade han under stort jubel gett ut parollen:

— Själva helvetet är för gott åt Baumgarten och hans vederlikar, det måste finnas upp ett för kvalificerade bovar mera passande ställe!

Knallen hade gnuggat händerna av förtjusning.

— Dä sa du bra, Kansas, jäklar i min själ, dä va ett ord dä.

Kansas for som en halvgud från Storbruket.

